

**РЕЦЕНЗІЯ**  
**на дисертацію Андрухович Дани Романівни**  
**на тему «Державна допомога суб'єктам господарювання в системі**  
**регулювання підприємницької діяльності в Україні», представлену на**  
**здобуття наукового ступеня доктора філософії**  
**зі спеціальності 051 Економіка**  
**галузі знань 05 Соціальні та поведінкові науки**

**1. Актуальність теми дослідження.**

В умовах поточної політико-економічної нестабільності забезпечення стабільності економіки України та її повоєнне відновлення є неможливим без зваженого державного регулювання підприємницької діяльності. Державна допомога традиційно розглядається як важливий інструмент збалансованого та екологічно орієнтованого економічного розвитку, сприяючи інноваціям та реалізації соціально-економічних проєктів без завдання шкоди конкуренції. В умовах жорстких ресурсних обмежень потреба в державній підтримці суб'єктів господарювання як прямому методі впливу на економіку набуває особливої гостроти. Водночас, запобігання негативним наслідкам державної допомоги, таким як викривлення ринкових механізмів, корупційні ризики та нецільове використання бюджетних коштів, зумовлює необхідність поглибленого аналізу її допустимості та ефективності відповідно до принципів Європейського Союзу.

Специфіка ситуації в Україні полягає в тому, що до початку військових дій надання державної допомоги окремим суб'єктам господарювання нерідко призводило до порушень конкуренції та значних фінансових втрат для держави та місцевих органів влади. В умовах воєнного стану виникли виняткові обставини, що вивели вітчизняні підприємства з конкурентного середовища, що зумовило необхідність суттєвої корекції порядку надання державної допомоги та визнання її апріорі допустимою. У післявоєнний період збережеться потреба в державній підтримці для стимулювання інвестиційної активності, відновлення інфраструктури та забезпечення соціальних стандартів на засадах європейського законодавства.

Враховуючи актуальність окреслених проблем та недостатній рівень їх наукового осмислення, як у вітчизняній, так і в зарубіжній науці, існує потреба поглибленого дослідження широкого спектру аспектів надання державної допомоги в контексті регулювання підприємницької діяльності з урахуванням міжнародного досвіду та кращих європейських практик у сфері її моніторингу та контролю, умов допустимості для різних соціально-економічних сфер, а також підтримки малого та середнього бізнесу з метою стимулювання їх експортної діяльності. З огляду на вищезазначене можна стверджувати, що тема дослідження Андрухович Д.Р. є актуальною, а її мета та поставлені завдання відповідають реаліям сучасного наукового пошуку.

## **2. Практичне значення результатів дисертаційного дослідження та зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами.**

Робота Андрухович Д.Р. виконувалася відповідно до комплексної науково-дослідної роботи кафедри економіки, підприємництва та бізнес-адміністрування Державного податкового університету на тему «Підприємництво в епоху глобальних трансформацій: виклики та перспективи розвитку» термін виконання 2019–2024 рр., (державний реєстраційний номер № 0119U000718). Особистий внесок автора полягає у обґрунтуванні особливостей застосування правил державної допомоги пріоритетних галузей, ІТ-бізнесу, цифрового підприємництва, штучного інтелекту та базових цифрових навичок громадян.

Окремі результати дослідження знайшли своє відображення у діяльності Департаменту економіки та розвитку інфраструктури міста Кам'янець - Подільської міської ради (довідка № 01-11/815 від 28.10.2024) при підготовці методичних матеріалів щодо надання державної підтримки ветеранському малому і мікро-бізнесу в умовах воєнного стану, оголошеного в Україні

Практична спрямованість отриманих теоретичних, методичних розробок підтверджується довідкою про впровадження у діяльність ТОВ «ФІТ ВОЛЬТАЙРА УКРАЇНА» Хмельницька обл., місто Кам'янець – Подільський під час підготовки і проведення тематичних тренінгів у рамках державної програми «Надання роботодавцю компенсації витрат на оплату праці за працевлаштування внутрішньо переміщених осіб внаслідок проведення бойових дій під час воєнного стану в Україні» (довідка вих. № 5 від 21.10.2024).

## **3. Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків та рекомендацій.**

Дисертаційна робота Андрухович Дани Романівни присвячена постановці та вирішенню актуального завдання науки у галузі 05 соціальні та поведінкові науки – в поглибленні теоретичних засад, розширенні методичного інструментарію та розробленні практичних рекомендацій щодо вдосконалення надання державної допомоги суб'єктам господарювання в системі регулювання підприємницької діяльності в Україні. . містить чітко визначену Мета, об'єкт, предмет дисертаційної роботи логічно пов'язані між собою та окреслюють поле дослідження.

Для досягнення мети дисертації здобувач застосував комплекс сучасних теоретичних та емпіричних методів дослідження, включаючи загальнонаукові та спеціальні методи: логічного аналізу, синтезу, узагальнення та групування; наукової абстракції, індукції, дедукції, статистичного та графічного, порівняльного та системно-структурного аналізу, аналіз часових рядів. Наукові внески автора чітко відокремлено від праць інших учених завдяки коректному цитуванню джерел. Основні результати дослідження були представлені на науково-практичних конференціях, опубліковані у фахових виданнях України та знайшли

практичне застосування у діяльності вітчизняних підприємств.

#### **4. Наукова новизна дисертаційного дослідження.**

Ознайомлення зі змістом дисертації Андрухович Д.Р., виконаної на тему «Державна допомога суб'єктам господарювання в системі регулювання підприємницької діяльності в Україні», дозволяє зробити висновок про достатній рівень обґрунтованості викладених у ній наукових положень, висновків і рекомендацій. При цьому слід підкреслити системність роботи, про що свідчить логіка та послідовність викладення матеріалу дисертації. Вагомими результатами, які характеризують наявність наукової новизни є:

концептуально оновлено підходи до вдосконалення державного регулювання підприємницької діяльності в Україні (підр. 3.1.). Ключовою відмінністю від існуючих є врахування глобальних трендів у сфері державної допомоги, зокрема пріоритетності цифровізації та міжсекторальної координації через інституції платформного типу (с.189-195). Це забезпечило визначення пріоритетних напрямів розвитку інституційно-організаційних засад державної підтримки суб'єктів господарювання в контексті воєнних викликів;

розроблено методологічний інструментарій оцінювання ефективності державної допомоги, що базується на порівняльному структурно-галузевому аналізі співвідношення бюджетних асигнувань та приросту доданої вартості. Застосування даної методики дозволило здійснити непряму оцінку ефективності державної підтримки в Україні та ідентифікувати детермінанти її недостатнього рівня (підрозділ 2.1.);

запропоновано платформи-орієнтований підхід до організації державної допомоги малому та середньому підприємству, що передбачає формування цифрових екосистем для оптимізації взаємодії між державою, бізнесом та зовнішніми донорами з метою залучення фінансування та впровадження цифрових інструментів підтримки в умовах воєнної невизначеності (с.192-197, підрозділ 3.3);

отримали подальший розвиток теоретичні засади державного регулювання підприємницької діяльності шляхом уточнення змісту дефініцій «державна допомога суб'єктам господарювання» та «ефективність державної допомоги суб'єктам господарювання» з урахуванням принципів та критеріїв допустимості ЄС (підрозділ 1.1.);

сформульовано науково обґрунтовані рекомендації щодо вдосконалення нормативно-правового забезпечення державної допомоги, зокрема щодо стимулювання цифровізації, регіональної державної допомоги та підтримки МСП на основі методології складних відкритих систем з урахуванням міжнародних норм (підрозділ 3.2., підрозділ 3.3).

Наукові результати, висновки, рекомендації, викладені в дисертації «Державна допомога суб'єктам господарювання в системі регулювання підприємницької діяльності в Україні», характеризуються високим рівнем обґрунтованості. Аналіз змісту роботи та обсягу проаналізованого

фактологічного матеріалу, власних розрахунків автора, слід зазначити, що поставлені завдання вирішені повністю у відповідності до визначеної мети дослідження.

#### **5. Повнота викладу наукових положень, висновків і рекомендацій в наукових публікаціях за темою дисертації.**

Основні результати дисертаційної роботи опубліковані у 28 наукових працях загальним обсягом 6,05 д.а., з них особисто автору належить 5,8 д.а., у тому числі 6 статті у наукових виданнях, включених до переліку наукових фахових видань України (із них 1 – у співавторстві), 22 публікацій за матеріалами конференцій.

Спільні публікації автора у списку містять чітке зазначення його особистого внеску в дослідження. На захист представлено лише власні наукові розробки здобувача. Кількість та обсяг опублікованих праць відповідають вимогам МОН України для дисертацій на здобуття ступеня доктора філософії. Оприлюднені публікації підтверджують самостійність отриманих наукових і практичних результатів.

#### **6. Структура, стиль та мова дисертаційної роботи.**

Дисертаційна робота Андрухович Д.Р. виконана українською мовою, що відповідає вимогам наукового стилю. Зміст викладено логічно і послідовно, результати дослідження наочно представлені у вигляді рисунків та таблиць, що сприяє кращому розумінню матеріалу. Дисертація має стандартну структуру: вступ, три основні розділи, заключні висновки, перелік використаних джерел та додатки. Зроблені висновки є ґрунтовними, містять чітке формулювання отриманих результатів та відображають їх практичну значущість для суб'єктів господарювання. Бібліографічний апарат оформлений відповідно до вимог ДСТУ.

#### **7. Дотримання академічної доброчесності.**

Кваліфікаційна наукова праця Андрухович Д.Р. є результатом її особистого дослідження. Усі наукові положення, розробки, висновки та рекомендації, представлені в дисертації, належать особисто здобувачеві. Аналіз дисертації та наукових публікацій автора свідчить про дотримання норм академічної доброчесності. Робота містить посилання на всі запозичені твердження, розробки, відомості та публічні дані, а цитування оформлено відповідно до встановлених правил із зазначенням авторства. Жодних порушень принципів академічної доброчесності в дисертації Андрухович Д.Р. не зафіксовано.

#### **8. Відповідність дисертації спеціальності і вимогам, що висуваються до дисертацій, які подано на здобуття наукового ступеня доктора філософії.**

Дисертаційна робота Андрухович Д.Р., виконана на тему «Державна допомога суб'єктам господарювання в системі регулювання підприємницької діяльності в Україні», за змістом, метою, завданнями, висновками та науковою новизною повністю відповідає спеціальності 051 Економіка. Дисертація подана у форматі кваліфікаційної наукової праці на

правах рукопису, містить наукові положення, нові науково обґрунтовані теоретичні, організаційні, методичні результати, які характеризуються ознаками наукової новизни та мають істотне значення для галузі знань 05 Соціальні та поведінкові науки.

### **9. Дискусійні положення та зауваження до дисертації.**

Поряд з позитивною оцінкою дослідження, за окремими положеннями, висновками та рекомендаціями, наведеними у дисертаційній роботі, слід виділити наступні зауваження та дискусійні моменти, які мають рекомендаційний характер та слугують підставою для наукової дискусії:

1. В першому розділі роботи авторці вартувало б посилити змістовну складову, яка стосується висвітлення сутності та основних підходів до формування системи регулювання підприємницької діяльності. Це дало б можливість більш чіткіше аргументувати висновок про динамічні зміни системи регулювання у період воєнного стану та післявоєнного відновлення.

2. Авторці в п. 3.3 «Комплексний характер і синергетичний ефект державної допомоги на цілі цифровізації виробничих процесів та державного управління» вартувало б більше уваги приділити поняттю цифровізації як об'єкта державної допомоги та підтвердити висновки щодо ефективності використання державної допомоги на цілі цифровізації відповідними розрахунками.

3. Зафіксовані в підрозділі 3.2. частки МСП та ФОПів в різних видах економічної діяльності в Україні, що характеризує їх вагому роль, доцільно було б доповнити регіональним розрізом аналізу. Це посилює доказову базу подальших висновків авторки.

Однак зауваження та відзначені недоліки не знижують наукової цінності дисертаційної роботи та актуальності практичних результатів.

### **Загальний висновок**

Дисертаційна робота Андрухович Дани Романівни на тему «Державна допомога суб'єктам господарювання в системі регулювання підприємницької діяльності в Україні», подана на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 051 – Економіка, є завершеним науковим дослідженням, виконаним здобувачем особисто. Це свідчить про актуальність теми, достатній рівень фахової наукової підготовки здобувачки, вміння аналізувати і обґрунтовувати результати дослідження, на що вказують опубліковані наукові праці. Здобувачка зробила вагомий внесок у вирішення досліджуваної проблеми, яка має важливе значення для теорії та практики з регулювання підприємницької діяльності. Робота містить обґрунтовані і достовірні висновки та пропозиції, новизну та практичну значущість. Викладене вище дає підстави зробити висновок про те, що за рівнем наукової новизни, теоретичним і практичним значенням одержаних результатів дисертаційна робота на тему «Державна допомога суб'єктам господарювання в системі регулювання підприємницької діяльності в Україні» повністю відповідає спеціальності 051 – Економіка та

вимогам до оформлення дисертації, затверджених Наказом Міністерства освіти і науки України від 12.01.2017 № 40 (із змінами, внесеними згідно з Наказом Міністерства освіти і науки України № 759 від 31.05.2019) та «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» (Постанова Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44), а її автор – Андрухович Д.Р. – заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії за спеціальності 051 «Економіка».

**РЕЦЕНЗЕНТ:**

**к.е.н., доцент,  
доц. кафедри економічної політики,  
маркетингу та бізнес аналітики  
Державного податкового університету**

**Дмитро ПЛЕВИЧ**